

Права споживачів електричної енергії

Положеннями частини другої статті 3 Закону України «Про ринок електричної енергії» (далі - Закон) встановлено, що функціонування ринку електричної енергії здійснюється на принципах, зокрема, забезпечення безпеки постачання електричної енергії споживачам, захисту їхніх прав та інтересів, вільного вибору електропостачальника споживачем.

Так, відповідно до **положень статті 58 Закону** споживач має право:

1) купувати електричну енергію для власного споживання за двосторонніми договорами та на організованих сегментах ринку, за умови укладення ним договору про врегулювання небалансів та договору про надання послуг з передачі електричної енергії з оператором системи передачі, а у разі приєднання до системи розподілу - договору про надання послуг з розподілу електричної енергії з оператором системи розподілу; або купувати електричну енергію на роздрібному ринку у електропостачальників або у виробників, що здійснюють виробництво електричної енергії на об'єктах розподіленої генерації, за правилами роздрібного ринку;

2) змінювати електропостачальника на умовах, визначених цим Законом та правилами роздрібного ринку;

3) отримувати електричну енергію належної якості згідно з умовами договору та вимогами до якості електричної енергії;

4) на компенсацію, що застосовується у разі недотримання показників якості послуг електропостачання;

5) на відшкодування збитків, завданих внаслідок невиконання його контрагентами умов договорів, укладених на ринку електричної енергії;

6) на недискримінаційний доступ до системи передачі, систем розподілу на підставі договорів з оператором системи передачі, оператором системи розподілу відповідно до вимог кодексу системи передачі, кодексу систем розподілу;

7) на доступ до інформації щодо діяльності на ринку електричної енергії у порядку та обсягах, визначених правилами ринку та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють функціонування ринку електричної енергії;

8) подавати відповідному електропостачальнику, оператору системи розподілу звернення, скарги та претензії, зокрема щодо якості електропостачання, щодо надання послуг з постачання електричної енергії та отримувати в установленому законодавством порядку вмотивовані відповіді або повідомлення про заходи щодо усунення електропостачальником причин скарги;

9) подавати Регулятору скарги відповідно до порядку розгляду скарг та вирішення спорів;

10) отримувати від відповідного електропостачальника інформацію, передбачену законодавством та умовами договору постачання електричної енергії споживачу;

11) отримувати від відповідного електропостачальника повідомлення про його наміри внести зміни до будь-яких умов договору постачання електричної енергії споживачу не пізніше ніж за 20 днів до внесення та у разі незгоди із запропонованими змінами розірвати договір з електропостачальником у визначеному договором порядку;

брати участь у ринку допоміжних послуг, надавати послуги з балансування та об'єднуватися (вступати) в агреговані групи з цією метою у порядку, визначеному правилами ринку;

12) інші права відповідно до законодавства та укладених договорів.

Згідно з **положеннями пункту 5.5.1. глави 5.5. розділу V Правил роздрібного ринку електричної енергії**, затверджених постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 року № 312 (із змінами) (далі - Правила), споживач електричної енергії має право:

1) на приєднання власних електроустановок до мереж оператора системи або іншого власника електромереж у порядку, передбаченому Кодексом систем розподілу або Кодексом системи передачі;

2) на вибір електропостачальника;

3) на вибір комерційних пропозицій з різними тарифними планами;

4) одночасно мати більше одного укладеного договору про постачання електричної енергії споживачу за умови дотримання Правил та Кодексу комерційного обліку. При цьому договір про постачання електричної енергії споживачу укладається між електропостачальником та споживачем та передбачає постачання всього обсягу фактичного споживання електричної енергії споживачем у певний період часу одним електропостачальником;

5) купувати електричну енергію для власного споживання за двосторонніми договорами за Правилами ринку та на організованих сегментах ринку за умови укладення ним договору про врегулювання небалансів та договору про надання послуг з передачі електричної енергії з оператором системи передачі, а у разі приєднання до системи розподілу - додатково договору про надання послуг з розподілу електричної енергії з оператором системи розподілу; або купувати електричну енергію на роздрібному ринку в електропостачальників або у виробників, що здійснюють виробництво електричної енергії на об'єктах розподіленої генерації, за Правилами;

6) на укладення договорів з оператором системи та електропостачальником з використанням електронної ідентифікації за допомогою інформаційно-комунікаційних систем та/або засобів електронної комунікації;

7) на отримання інформації щодо порядку укладення та приєднання споживача до договорів з оператором системи та електропостачальником, у тому числі з використанням електронної ідентифікації за допомогою інформаційно-комунікаційних систем та/або засобів електронної комунікації;

8) отримувати якісні послуги з розподілу (передачі), постачання та комерційного обліку електричної енергії;

9) змінювати електропостачальника на умовах, визначених Законом України "Про ринок електричної енергії" та Правилами;

10) отримувати електричну енергію належної якості згідно з умовами договору та стандартами якості електричної енергії;

11) отримувати інформацію щодо якості електричної енергії, тарифів (цін), порядку оплати, умов та режимів її розподілу та споживання;

12) на компенсацію, що застосовується у разі недотримання показників якості послуг електропостачання;

13) на відшкодування збитків відповідно до умов договору та законодавства України, що застосовується у разі недотримання показників якості послуг електропостачання та якості електричної енергії;

14) на звернення до електропостачальника з питання змін договірних умов у порядку, передбаченому Правилами;

15) на доступ до встановлених поза межами об'єкта споживача розрахункових засобів вимірювання та інформації, яка зберігається в первинній базі даних електронних багатофункціональних розрахункових засобів вимірювання;

16) на отримання від оператора системи відшкодування в межах обґрунтованих витрат на утримання технологічних електричних мереж, які спільно зі споживачем використовуються оператором системи;

17) отримувати від відповідного електропостачальника інформацію, передбачену законодавством та умовами договору про постачання електричної енергії споживачу;

18) отримувати від відповідного електропостачальника повідомлення про його наміри

внести зміни до будь-яких умов договору про постачання електричної енергії споживачу не пізніше ніж за 20 днів до внесення цих змін та у разі незгоди із запропонованими змінами розірвати договір з електропостачальником без оплати передбачених договором штрафних санкцій за його дострокове припинення;

19) на передачу функцій з управління електроустановками споживача, зокрема, їх встановлення, експлуатації, обробки даних та технічного обслуговування на підставі окремого договору іншій організації, яка має право на здійснення такої діяльності;

20) на повернення від оператора системи розподілу, який розподіляє електричну енергію субспоживачу, коштів за розподіл необлікованої засобами вимірювальної техніки субспоживача електричної енергії, а від субспоживача - вартості цієї електричної енергії;

21) на доступ до інформації щодо діяльності на ринку електричної енергії у порядку та обсягах, визначених Правилами ринку та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють функціонування ринку електричної енергії;

22) на відшкодування збитків, які виникли через дії чи бездіяльність субспоживача, електропостачальника, власника мереж, оператора малої системи розподілу, оператора системи, постачальника послуг комерційного обліку;

23) на встановлення генеруючих установок, призначених для виробництва електричної енергії, згідно з вимогами Кодексу систем розподілу та Кодексу системи передачі;

24) на продаж гарантованому покупцю за зеленим тарифом електричної енергії, виробленої генеруючими установками, які встановлені з можливістю відпуску виробленої електричної енергії в мережі інших власників, відповідно до Порядку продажу та обліку електричної енергії, виробленої споживачами, а також розрахунків за неї, затвердженого постановою НКРЕКП від 13 грудня 2019 року № 2804;

25) на встановлення установки зберігання енергії відповідно до Кодексу систем розподілу та Кодексу системи передачі;

26) на використання установок зберігання електричної енергії без ліцензії, якщо такий споживач у будь-який період часу не здійснює відпуск раніше збереженої в установці зберігання енергії електричної енергії в ОЕС України або в мережі інших власників;

27) надавати послуги з балансування самостійно або у складі агрегованих груп у порядку, визначеному Правилами ринку;

28) брати участь у ринку допоміжних послуг самостійно або у складі агрегованих груп у порядку, визначеному Правилами ринку;

29) на продаж електропостачальнику або постачальнику універсальних послуг, який здійснює йому постачання електричної енергії, відпущеної в мережу оператора системи електричної енергії, збереженої установкою зберігання енергії та/або виробленої генеруючою установкою, що приєднана до його електричних мереж, на підставі укладеного договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва (при цьому вимоги та обмеження, що встановлюються для генеруючих установок (та установок зберігання енергії за наявності) активних споживачів, застосовуються також до генеруючих установок (та установок зберігання енергії за наявності) третіх осіб, що приєднані до електричних мереж або електроустановок активного споживача;

30) приєднувати (підключати) до власних електричних мереж генеруючі установки, що належать третім особам та призначені для виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії та з інших джерел енергії, та установки зберігання енергії згідно з вимогами Закону України «Про ринок електричної енергії», Кодексу систем розподілу або Кодексу системи передачі;

31) входити до агрегованої групи без згоди електропостачальника такого споживача.

32) тимчасово, до 01 січня 2028 року на постачання електричної енергії постачальником «останньої надії» більше ніж на 90 днів за умови виконання вимог Закону України «Про ринок електричної енергії» та Правил, у тому числі направлення заяви про продовження постачання електричної енергії постачальником «останньої надії» з усіма додатками одночасно постачальнику «останньої надії» та оператору системи, з якими у нього укладені відповідні договори споживача про надання послуг з розподілу або передачі електричної енергії.

Відповідно до пункту 5.5.2. глави 5.5. розділу V Правил **побутовий споживач**, крім прав, визначених пунктом 5.5.1 цієї глави, має право на:

1) встановлення згідно з Кодексом систем розподілу, Кодексом системи передачі, а також Кодексом комерційного обліку у своєму(-їх) приватному(-их) домогосподарстві(-ах) генеруючої(-их) установки(-ок) з можливістю відпуску виробленої електричної енергії в мережі, що належать іншим власникам, сумарна встановлена потужність якої(-их) не перевищує встановлену потужність для відповідної категорії генеруючої установки, визначену законом, та дозволену до споживання потужність відповідно до договору споживача про надання послуг з розподілу/передачі електричної енергії (згідно з паспортом точки розподілу/передачі електричної енергії), та на виробництво електричної енергії з такої установки без відповідної ліцензії;

2) продаж за «зеленим» тарифом постачальнику універсальних послуг електричної енергії, виробленої з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру генеруючою(-ими) установкою(-ами) приватного(-их) домогосподарства(-), сумарна потужність якої(-их) не перевищує встановлену потужність для відповідної категорії генеруючої установки, визначену законом, в обсязі, що перевищує місячне споживання електричної енергії таким приватним домогосподарством. Така(-і) генеруюча(-і) установка(-и) має(-ють) бути встановлена(-і) із можливістю відпуску електричної енергії в мережі ОСР відповідно до вимог Кодексу систем розподілу. У разі використання приватним домогосподарством електричної енергії на побутові та непобутові потреби відповідно до акта розподіленої електричної енергії (додаток 11 до договору споживача про надання послуг з розподілу (передачі) електричної енергії) продаж надлишку виробленої електричної енергії за «зеленим» тарифом здійснюється в обсязі, що перевищує місячне споживання електричної енергії таким приватним домогосподарством (яке включає побутові та непобутові потреби цього приватного домогосподарства). У разі якщо місячне споживання цього приватного домогосподарства перевищує обсяги виробництва, споживач здійснює купівлю електричної енергії з урахуванням акта розподіленої електричної енергії;

3) встановлення у своєму(-їх) приватному(-их) домогосподарстві(-ах) генеруючої(-их) установки(-ок), призначеної(-их) для виробництва електричної енергії з енергії сонячного випромінювання та/або енергії вітру, відповідно до вимог Кодексу систем розподілу без можливості відпуску виробленої електричної енергії в мережі, що належать іншим власникам;

4) встановлення установки зберігання енергії відповідно до вимог Кодексу систем розподілу;

5) призупинення дії договорів про постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг та про купівлю-продаж електричної енергії за «зеленим» тарифом приватним домогосподарством;

6) використання електромобіля у власному домогосподарстві як установку зберігання енергії, з дотриманням вимог Кодексу комерційного обліку та Кодексу систем розподілу.

Положеннями пункту 5.5.3. глави 5.5. розділу V Правил встановлено, що **непобутовий споживач**, крім прав, визначених пунктом 5.5.1 цієї глави, має право на організацію додаткових площадок вимірювання за однією адресою згідно з узгодженими з відповідним оператором системи проектними рішеннями. При цьому проектом має бути виключена можливість приєднання до електричних мереж на додаткових (окремих) площадках вимірювання електроустановок або струмоприймачів, не передбачених проектом.

Окрім того, відповідно до положень пункту 5.5.4. глави 5.5. розділу V Правил **побутові споживачі та малі непобутові споживачі** мають право на отримання універсальних послуг відповідно до Закону України "Про ринок електричної енергії".

Статтею 63 Закону встановлено, що універсальні послуги надаються постачальником таких послуг виключно побутовим та малим непобутовим споживачам.

Постачальник універсальних послуг не може відмовити побутовому та/або малому непобутовому споживачу, який знаходиться на території здійснення його діяльності, в укладенні договору постачання електричної енергії.

Постачальник універсальних послуг не може відмовити побутовому та/або малому

непобутовому споживачу, який виробляє електричну енергію з альтернативних джерел енергії і знаходиться на території здійснення його діяльності, в укладенні договору купівлі-продажу електричної енергії за механізмом самовиробництва, за умови що між споживачем та таким постачальником уже укладений договір про постачання електричної енергії.